

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, Jogailos g. 14, LT-01116 Vilnius, tel. (8 5) 262 7797, faks. (8 5) 212 6492, el. p. taryba@kt.gov.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188668192

Lietuvos Respublikos Seimo nariui Gintautui Paluckui 2022-06- 1.48Mr-43
El. p. gintautas.paluckas@lrs.lt Į 2022-05-25 Nr. SN(P4)-S16

DĖL KONKURENCIJOS TARYBOS VEIKLOS

Gerb. p. Gintautai Paluckai,

(1) Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba gavo Jūsų paklausimą, kuriame teiraujatės, kokių veiksmų Konkurencijos taryba ėmėsi ar imsis konkurenciją ribojančių susitarimų stebėsenos srityje padidėjusios infliacijos laikotarpiu, kiek tyrimų dėl konkurenciją ribojančių susitarimų Konkurencijos taryba vykdo šiuo metu, ar Konkurencijos tarybai trūksta įgaliojimų, kad ji efektyviau vykdytų konkurenciją ribojančių susitarimų prevenciją.

(2) Dėkojame už Jūsų paklausimą.

(3) Konkurencijos taryba didelės infliacijos laikotarpiu, kaip ir kitais laikotarpiais, vykdo savo funkcijas ir pastebėjusi konkurenciją ribojančius susitarimus atlieka tyrimus bei, esant pagrindui, taiko sankcijas ūkio subjektams už pažeidimus. Vis dėlto nei Konkurencijos taryba, nei jokia kita konkurencijos institucija pasaulyje negali pašalinti visų kainų didėjimo priežasčių, kurios gali būti labai įvairios: didėjančios įmonių sąnaudos, vartotojų nuotaikos, sumažėjęs prekių šaltinių skaičius ir daugelis kitų.

(4) Apgailestaujame, bet siekdama tyrimų efektyvumo Konkurencijos taryba negali atskleisti, kokių konkrečių priemonių, susijusių su konkurenciją ribojančių susitarimų tyrimu, ėmėsi ar imsis infliacijos kontekste. Tai yra Konkurencijos tarybos tarnybinio naudojimo informacija, kurios atskleidimas keltų grėsmę veiksmingam konkurenciją ribojančių susitarimų nustatymui ir tyrimui, nes ūkio subjektai, sužinoję apie Konkurencijos tarybos ketinimus ir veiksmus, galėtų į tai reaguoti ir užkirsti kelią įrodymų gavimui.

(5) Naudodamasi turimais įgaliojimais Konkurencijos taryba kiekvienais metais nustato konkurenciją ribojančius susitarimus. 2021 m. buvo priimti du Konkurencijos tarybos sprendimai nustačius konkurenciją ribojančius susitarimus, 2020 m. – vienas sprendimas, 2019 m. – du sprendimai, 2018 m. – du sprendimai.

(6) Pavyzdžiui, 2021 m. Konkurencijos taryba nustatė, kad maisto tiekimo bendrovės sudarė 4 metus trukusį kartelį dalyvaudamos 101 viešajame pirkime dėl maisto tiekimo švietimo ir socialinėms įstaigoms. Už šį Konkurencijos įstatymo pažeidimą bendrovei „Sanitex“ skirta 12 663 200 Eur, „Maistuliui“ – 74 600 Eur, „Sotėjai“ – 40 000 Eur, „Selnerai“ – 4700 Eur, „Egilėjai“ – 3500 Eur bauda. Šį Konkurencijos tarybos sprendimą per įstatymo nustatytą terminą teismui apskundė tik UAB „Sotėja“, jos skundas šiuo metu nagrinėjamas teisme.

(7) 2018 m. Konkurencijos taryba pripažino, kad 26 vairavimo mokyklos bei Lietuvos vairuotojų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo mokyklų asociacija sudarė kartelį ir susitarė pakelti vairavimo kursų kainas Vilniuje, Kaune bei Jurbarke. Kai kartelis buvo išardytas, vairavimo mokymo paslaugos ėmė pigti. Konkurencijos taryba už kartelinį susitarimą pažeidėjoms iš viso skyrė 574 400 Eur baudų. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. patvirtino, kad

Konkurencijos taryba pagrįstai nustatė šį pažeidimą, tik dviem kartelių dalyviams nereikšmingai sumažino baudas.

(8) Prekių ar paslaugų kainos gali padidėti ne tik dėl kartelių, bet ir dėl vadinamųjų vertikaliųjų konkurenciją ribojančių susitarimų tarp įmonių, esančių skirtinguose gamybos ir platinimo lygmenyse. Pavyzdžiui, 2014 m. Konkurencijos taryba nustatė, kad bendrovės „Maxima Lt“ ir „Mantinga“ susitarė neparduoti „Mantingos“ gaminamų duonos ir kitų prekių „Maxima Lt“ parduotuvėse už mažesnę nei „Mantingos“ kainoraščio kainą. Minėtų bendrovių suderintus sprendimus lėmė ne konkurencinė aplinka rinkoje, o įmonių siekis užsitikrinti ir išlaikyti didesnę pelno maržą vartotojų sąskaita. Gamintojo ir prekybos tinklo susitarimas padėjo beveik dešimtmetį išlaikyti aukštesnes prekių kainas vartotojų nenaudai. Už šį pažeidimą Konkurencijos taryba skyrė 58 255 200 litų baudą bendrovei „Maxima Lt“ ir 15 284 800 litų baudą bendrovei „Mantinga“. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2016 m. atmetė abiejų bendrovių skundus bei patvirtino, kad Konkurencijos tarybos nutarimas dėl bendrovių sudaryto konkurenciją ribojančio susitarimo – pagrįstas. Teismas galutiniu sprendimu paskyrė „Maximai Lt“ 13 666 216 Eur, „Mantingai“ – 2 151 417 Eur baudas.

(9) Bendruoju požiūriu, Konkurencijos taryba turi tokius įrankius ir informacijos šaltinius konkurenciją ribojantiems susitarimams tirti:

- (a) turėdama pagrįstų įtarimų apie Konkurencijos įstatymo pažeidimus ir pradėjusi tyrimą ji gali iš anksto neįspėjusi atlikti patikrinimus ūkio subjektų ar jų darbuotojų asmeninėse patalpose. Šių patikrinimų metu Konkurencijos taryba turi teisę peržiūrėti ir kopijuoti informaciją (įskaitant komunikaciją), esančią popieriniuose dokumentuose, kompiuteriuose, mobiliuosiuose įrenginiuose, serveriuose ir debesijos duomenų bazėse. Tačiau patikrinimai gali būti atliekami tik turint konkrečių įtarimų apie pažeidimą, kurių pagrįstumą įvertina teismas sprenddamas, ar išduoti Konkurencijos tarybos prašomą leidimą numatomam patikrinimui.
- (b) Ne mažiau svarbi veiksmingai Konkurencijos tarybos veiklai ir galimybė gauti duomenų apie pažeidimus iš pačių pažeidėjų, jų prekybos partnerių, viešojo administravimo ir ikiteisminio tyrimo įstaigų, taip pat fizinių asmenų (įmonių darbuotojų, vartotojų ir kt.). Pavyzdžiui, jau minėtoje byloje dėl maisto tiekimo švietimo ir socialinėms įstaigoms Konkurencijos taryba įrodymų gavo tiek iš Vilniaus bei Kauno miesto savivaldybių, tiek ir, pradėjusi tyrimą, iš pačių pažeidėjų. Ne kartą karteliai buvo nustatyti ir gavus informaciją iš ikiteisminio tyrimo įstaigų. Pažeidėjai, kurie pateikia įrodymus apie kartelį Konkurencijos tarybai, gali būti visiškai atleisti nuo baudos, arba bauda jiems gali būti sumažinta. Fiziniai asmenys, kurie pateikia įrodymus apie Konkurencijos įstatymo pažeidimą Konkurencijos tarybai, gali gauti vienkartinę išmoką iki 100 000 Eur, jeigu tenkinamos Konkurencijos įstatyme numatytos sąlygos. Konkurencijos taryba perkančiosioms organizacijoms, ikiteisminio tyrimo įstaigoms nuolat organizuoja seminarus, kuriuose paaiškina, kokie yra konkurenciją ribojančių susitarimų požymiai ir kaip elgtis juos pastebėjus.

(10) Kartu būtina atkreipti dėmesį į tai, kad nei Konkurencijos taryba, nei jokia kita konkurencijos institucija Europos Sąjungoje neturi įgaliojimų tirti įmonių elgesio, kai įmonės nesudaro jokie susitarimo ir tiesiog prisitaiko prie konkurentų veiksmų. Bendras tokio prisitaikymo rezultatas gali būti rinkoje veikiančių įmonių paralelinis elgesys, kuris gali pasireikšti ir panašiu metu atliekamais kainų pakėlimais. Nors tokio paralelinio elgesio pasekmės gali būti panašios net į kartelio dėl kainų nustatymo pasekmes, atsakomybė už tai įmonėms nėra ir neturėtų būti numatyta. Įmonių reakcija į konkurentų elgesį yra būtinas konkurencijos proceso komponentas, ir padaryti perskyrą, kada nesant susitarimo prisitaikymas prie konkurentų yra smerktinas, o kada ne – praktiškai neįmanoma. Todėl konkurencijos teisėje atsakomybė yra numatyta tik už konkurenciją ribojančius susitarimus, kurie suponuoja tam tikrą, net ir visiškai

neformalų kontaktą tarp konkurentų, o ne vien padėties rinkoje stebėseną ir reagavimą į konkurentų veiksmus.

(11) Šiuo metu Konkurencijos taryba atlieka aštuonis tyrimus dėl įtariamų konkurenciją ribojančių susitarimų¹. Vienas iš jų yra dėl įtariamo susitarimo mažmeninės vaistų prekybos rinkoje. Rinkos, kuriose įtariami kiti Konkurencijos tarybos tiriami susitarimai, neatskleistinos, siekiant užtikrinti ūkio subjektų nekaltumo prezumpciją (minėtoje byloje dėl vaistų prekybos patys ūkio subjektai pavišino Konkurencijos tarybos tyrimo faktą).

(12) Be konkurenciją ribojančių susitarimų tyrimų Konkurencijos taryba vykdo ir kitas institucijos išteklių reikalaujančias funkcijas. Kasmet Konkurencijos taryba įvertina apie 20 įmonių koncentracijų (šiuo metu nagrinėjamos 4 koncentracijos²); pastaraisiais metais padaugėjo sudėtingesnių, detalesnio nagrinėjimo reikalaujančių įmonių koncentracijų. Taip pat Konkurencijos taryba vykdo tyrimus dėl Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio, draudžiančio viešojo administravimo subjektams priimti konkurenciją ribojančius sprendimus ir teisės aktus³. Be to, Konkurencijos taryba koordinuoja valstybės pagalbos klausimus Lietuvoje ir vertina, ar teisės aktų projektai nepažeidžia valstybės pagalbos taisyklių, taip pat – ar jie nenulemia nepagrįstų konkurencijos ribojimų⁴. Galiausiai Konkurencijos taryba vykdo Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesažiningų veiksmų draudimo įstatymo priežiūrą, tiria šio įstatymo pažeidimus.

(13) Iš viso Konkurencijos tarybos administracijoje šiuo metu dirba 45 teisininkai ir ekonomistai, kurie vykdo minėtas funkcijas. Dar apie 15 darbuotojų vykdo palaikymo funkcijas (personalo, finansų, informacinių technologijų, viešųjų pirkimų ir kt.).

(14) Konkurencijos taryba nemano, kad jai trūksta įgaliojimų tiriant konkurenciją ribojančius susitarimus. 2021 m. įsigaliojo Konkurencijos įstatymo pakeitimai, kuriais buvo perkelta Europos Sąjungos direktyva⁵ dėl konkurencijos institucijų galių stiprinimo. Perkėlus šią direktyvą Konkurencijos tarybos įgaliojimai buvo visiškai suderinti su Europos Sąjungos reikalavimais šioje srityje. Kai kuriais atžvilgiais Konkurencijos tarybos įgaliojimai net pranoksta kitų šalių turimas galias (pavyzdžiui, tik nedaugelis Europos Sąjungos šalių turi įrankį dėl vienkartinių išmokų fiziniams asmenims, kurie pateikia įrodymų apie konkurencijos teisės pažeidimus).

(15) Tačiau vienu atžvilgiu Konkurencijos taryba atsilieka nuo kitų Europos Sąjungos konkurencijos sargų, ir tai susiję su Konkurencijos tarybos finansavimu. Pastaraisiais metais Konkurencijos taryba, net ir turėdama įtarimų, yra priėmusi sprendimų nevykdyti tam tikrų tyrimų dėl to, kad jų vykdymui nepakako išteklių⁶. Taikant veiklos prioritetą turėti žmogiškieji ir techniniai ištekliai buvo nukreipti kitiems, didesnės reikšmės ir masto tyrimams, bet jeigu išteklių būtų buvę daugiau, galėtų būti atliekama daugiau Konkurencijos tarybos tyrimų ir nustatoma daugiau pažeidimų. Taigi, šiuo – finansavimo – aspektu yra erdvės sustiprinti Konkurencijos tarybos indėlį tiriant konkurenciją ribojančius susitarimus.

(16) Norėtume atkreipti dėmesį, kad konkurencijos išsaugojimui atitinkamose rinkose yra reikšmingi ne tik konkurenciją ribojančių susitarimų tyrimai, bet ir kitas Konkurencijos tarybos turimas įrankis – įmonių koncentracijų priežiūra. Spręsdama, ar išduoti leidimus planuojamoms

¹ Konkurencijos taryba skelbia ir nuolat atnaujina informaciją apie vykdomus konkurenciją ribojančių susitarimų tyrimus savo interneto svetainėje: [https://kt.gov.lt/vykdomi-tyrimai?category=126&tag\[0\]=179](https://kt.gov.lt/vykdomi-tyrimai?category=126&tag[0]=179)

² Konkurencijos taryba skelbia ir nuolat atnaujina informaciją apie nagrinėjamas koncentracijas savo interneto svetainėje: <https://kt.gov.lt/nagrinejamos-koncentracijos>

³ 2021 m. Konkurencijos taryba nustatė 1 tokį pažeidimą, 2020 m. – du pažeidimus, 2019 m. – 1 pažeidimą.

⁴ 2021 m. iš viso Konkurencijos taryba įvertino 410 teisės aktų projektų ir pateikė 152 pastabas.

⁵ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1, kuria siekiama įgalinti valstybių narių konkurencijos institucijas, kad jos būtų veiksmingesnės vykdymo užtikrintojos, ir kuria užtikrinamas tinkamas vidaus rinkos veikimas.

⁶ Pavyzdžiui, Konkurencijos taryba 2020 m. kovo 24 d. [nutarimu](#) Nr. 1S-39 (2020) atsisakė pradėti tyrimą dėl veiksmų, kurie galimai turėjo kartelio viešuosiuose pirkimuose požymių. 2021 m. birželio 23 d. [nutarimu](#) Nr. 1S-64 (2021) Konkurencijos taryba atsisakė pradėti tyrimą dėl veiksmų, kurie galimai turėjo susitarimo dėl produktų perpardavimo kainų nustatymo požymių. Abiem šiais atsisakymų pradėti tyrimus atvejais Konkurencijos taryba rėmėsi tuo, kad tyrimai pareikalautų neproporcingų Konkurencijos tarybos išteklių lyginant su tikėtinais tyrimo rezultatais.

įmonių koncentracijoms, Konkurencijos taryba vertina, ar dėl atitinkamos koncentracijos nebus itin apribota konkurencija, ar nebus sukurta ar sustiprinta tam tikros įmonės dominuojanti padėtis. Naudodamasi šiais įgaliojimais 2017 m. Konkurencijos taryba neleido susijungti prekybos tinklams IKI ir RIMI. Manome, kad tokiu sprendimu užkirtus kelią didesnei mažmeninės prekybos įmonių koncentracijai vietinėse rinkose, kartu buvo sudarytos sąlygos intensyvesnei prekybos tinklų konkurencijai, kuri neabejotinai būtų sumažėjusi, jeigu rinkoje liktų vienu prekybos tinklu mažiau. Vis dėlto įmonių koncentracijų priežiūra nėra priemonė, kuri leistų reaguoti į didėjančias kainas. Šiuo įrankiu siekiama išsaugoti konkurencingą rinkos struktūrą, kas ilgesniu laikotarpiu prisideda prie veiksmingesnės konkurencijos ir atitinkamai mažesnių kainų vartotojams. Taip pat reiktų turėti omenyje, kad Konkurencijos taryba, kaip ir kitos Europos Sąjungos konkurencijos priežiūros institucijos, nekontroliuoja ir neriboja natūralios prekybos centrų ir kitų įmonių plėtros.

(17) Konkurencijos taryba supranta veiksmingos konkurencijos mažmeninėje prekyboje svarbą visoms vartotojų grupėms. Todėl mažmeninė prekyba pasirinkta kaip viena iš prioritetinių Konkurencijos tarybos veiklos sričių 2022 m., kuriai skiriamas ypatingas dėmesys vykdant visas Konkurencijos tarybos funkcijas⁷.

Pirmininko pavaduotojas, pavaduojantis
pirmininką

Elonas Šatas

Pavel Jacunskij, tel. (+370) 601 08 892, el. p. pavel.jacunskij@kt.gov.lt

⁷ Kiti Konkurencijos tarybos 2022 m. sektoriai prioritetai yra konkurencijos ribojimai darbo rinkoje, sveikatos (įskaitant farmaciją) sektorius ir elektroninė prekyba. Konkurencijos tarybos sektoriai prioritetai įtvirtinti Konkurencijos tarybos [2022-2024 metų strateginiame veiklos plane](#) (9 punktas). Taip pat žr. Konkurencijos tarybos [pranešimą spaudai](#) dėl sektorialių prioritetų.